

Fra fremmede Tidsskrifter.

Monatsschrift für Kriminalpsychologie
und Strafrechtsreform. XI Aargang, 1914
—15, I—VI Hæfte.

Denne Aargang indledes med en Afhandling af Mannheim (Königsberg) om »die Philosophie des Als—Ob« og dens Betydning for Strafferetten, i Hovedsagen en Redegørelse for og delvis Kritik af Vaihingers Lære herom, anvendt paa Strafferetsomraadet. »Som om«-Filosofien betragter Fiktionen som det overmaade vigtige Led ved menneskelig Tænkning, der bestaar i en bevidst falsk Forestilling, som anvendes for at naa til et rigtigt Resultat, med andre Ord: en hensigtsmæssig Forstandsoperation, der ikke bør betragtes som et dadelværdigt Fejltrin, men en bevidst, frugtbar, praktisk Uriglighed; Vaihinger stiller Fiktionen som praktisk Hjælpemiddel for den menneskelige Tænkning ved Siden af Induktion, Deduktion og Hypotese: vore Almenbegreber, saasom Sjæl, Livskraft, Tyngdekraft, Frihed, Kausalitet, Naturlov er i Virkeligheden Fiktioner.

Forf. gennemgaar nu paa dette Grundlag Strafferettens Forudsætninger og viser, hvilket stort Omraade for Fiktioner her foreligger. Her skal kun nævnes nogle Hovedeksempler: en »abstraktiv« Fiktion foreligger, naar man ved den strafferetlige Bedømmelse af en Gerning kun ser paa de Motiver, de Omstændigheder og de Egenskaber hos Gerningsmanden, hvis Bedømmelse Loven har forudset, og ganske bortser fra den moralske, politiske eller økonomiske Vurdering, der i Virkeligheden samtidig paatrænger sig os, medens vi lader, som om vi ikke saa den. Særlig stærkt fremtræder dette, hvor den juridiske og den moralske Bedømmelse vil komme i indbyrdes Modstrid (Forf. peger paa Henrik Ibsens Nora). Ved Strafudmaalingen træder derimod denne abstraktive Fiktion tilbage, og det er Dommeren muligt at lade de andre Synspunkter gøre

sig gældende. — Den strafferetlige Skyldlære viser Fiktionen om Gennemsnitsmennesket, en Fiktion, som vel i Tidens Løb er afdæmpet og kæmpet. Alle Præsumptioner til den sigtedes Skade er Fiktioner, fordi den Omlægning af Bevisbyrden, de rummer, saa hyppig strider mod de faktiske Forhold. Den Norm, at Retsuvidenhed ikke disculperer, hviler paa en altfor vidtgaaende Fiktion, da sikkert overhovedet intet Menneske kender alle Retsnormer. — I Straffeprocessen er Legalitetsprincippet fiktativt, fordi det bevidst gaar ud fra den urigtige Sætning, at offentlig Interesse altid kræver Straf. — Vidneedens Paakaldelse af Gud finder Forf. hjemlet ogsaa overfor den vantro, der sværger, idet denne tænkes at love Sandheds Følge lige saa alvorligt, som hvis (han troede at) Gud hørte ham, og denne Fiktion borttager efter Forf.s Mening alt det stødende, som ellers kunde hæfte ved Atheistens Edsaflæggelse. — Begrebet »Hændelighed« er fiktativt, da Kausaliteten jo kun mangler i Forhold til de Handlinger, der interesserer den strafferetlige Bedømmelse in concreto. Analogibegrebet hviler paa Fiktionen: to Ting ligner hinanden, vi behandler dem, som om de var ens.

Efter den refererede Lære bliver Fiktionen ikke en Fejltagelse, men en bevidst Urigtighed, der hjælper til Konstruktionen af Tækningsresultater, men som paa den anden Side er underkastet samme Kritik in concreto som de andre Hjælpemidler for Tænkningen: Hypotese, Induktion osv. Tilbage bliver Spørgsmaalet, hvorledes en urigtig Tankekonstruktion kan føre til et rigtigt Resultat udenfor de Tilfælde, hvor Fejlen paaviselig hæves ved et andet Element, og endvidere det Spørgsmaal, om Fiktionens Værdi da ikke blot er den at være en Vejviser til et Maal, man ønsker at naa, men ikke kan naa ad rigtig Tæknings Vej, og som man derfor, hvis man vil fastholde det, ærlig maa erkende at ligge udenfor den logiske og rigtige Tæknings Omraade. Menneskeheden er jo i og for sig ikke forpligtet til at kunne logisk begrunde alt, hvad den slaar fast som gældende Norm og Ret.

Under Overskriften »Rechtspolitische Forderungen« søger Salomon (Frankfurt a. M.) Straffen og dens Opgave ledet ind i delvis nye Baner: Forbryderen er ved sin Krænkelser af Statens Enhed og Helhed bleven retsløs, men kan netop i Kraft af Enheden og Helheden fordre at genoplages i Statssamfundet. Vejen hertil fører over hans Erkendelse af Forbrydelsen som saadan α : hans statsborgerlige Opdra-

gelse, og over hans i Handlinger aabenbarede Vilje til at ophæve Forbrydelsens Følger ø: yde Oprettelse. Kravene om Opdragelse og Oprettelse supplerer og gennemtrænger hinanden og danner i Forening Statens Reaktion mod Forbrydelsen. Forf. lader en nærmere Undersøgelse af det førstnævnte Krav ligge som nærmest pædagogisk og vender sig til Oprettelseskravet: det Frihedsomraade, hvis retmæssige Afgrænsning er bleven forstyrret, maa atter udlignes; den krænkede maa faa gengivet, hvad han har mistet, Krænkeren maa berøves, hvad han ved ubeføjet Udvidelse af sit Frihedsomraade har forskaffet sig. Denne Frihedsudligning staar i nøje Sammenhæng med Oprettelsen, ogsaa set fra den skyldiges Side. Der maa kræves, at hvad nogen — ogsaa en Tredjemand — har erhvervet gennem en Forbrydelse og uden retlig Grund (denne sidste Betingelse tager Hensyn til Tredjemand), skal tilbagegives. Men dette Udligningskrav er af offentlig retlig Natur, tilkommer og skal haandhæves af Staten og skal rummes i Statens Straff. Det falder altsaa ikke sammen med den krænkedes civilretlige Erstatningskrav, men bestaar uafhængigt af og ved Siden af dette. Ej heller behøver de to Krav at falde sammen i Omfang: Drejer Sagen sig f. Eks. om Brugstyveri, rummer det civilretlige Krav foruden Restitution tillige en Fordring paa Godtgørelse for Afsavn, selv om den skyldige ikke har haft noget Udbytte eller nogen Nytte af Tingen. Omvendt maa Statens Straffekrav indeholde, at den skyldige berøves indvundne Fordele, som ikke kunde være opnaaede af Ejeren, og som denne derfor ikke har civilretlig Fordring paa. Ved en Forbrydelse som Forfalskning af Næringsmidler er Straffekravet i Virkeligheden ikke sket Fyldest ved den mindre Pengestraf, der paalægges; Straffens Idé og Formaal kræver, at hele det Udbytte, den skyldige har indvundet, fratages ham af Staten. Er det indvundne af immateriel Natur, en retsstridig Forøgelse af Lystfølelse, en Tilfredsstillelse af ueliske Følelser, maa Straffen ogsaa her indrettes med Tanken om at indeholde en Udligning, der kompenserer den immaterielle Gevinst. — Udligningen er imidlertid endnu ikke Oprettelse, men kun en Forberedelse til eller et Led i denne. Det maa erindres, at Forf. betragter Forbrydelsen som Oprør mod Statstanken, Straffen som den nødvendige Vej til Genoptagelse i Statssamfundet, en Vej, som dels skal lede til statsborgerlig Opdragelse, dels til Oprettelse. Men hvorledes skal man oprette udenfor de Omraader, hvor

dette kan ske ved »Udligningen« af Goder? Hvorledes lader et Mord, en Tilintetgørelse af Liv, sig »oprette«? Svaret lyder: Tilintetgørelsen af et Liv kan kun opvejes ved, at den skyldige tjener Livet. Hvad opnaas der ved, at Straffen bestaar i at tage den skyldiges Liv? Det er at føje en Negation til en anden, Henrettelsen gør ikke den dræbte levende og skaber ej heller et nyt Liv i Stedet for det udslukkede. Kun Liv kan være Erstatning, Oprettelse for Liv. Talionspricippets »Liv for Liv« er rent negativt, men skal, for at Straffen kan finde en virkelig Begrundelse, vendes om til et positivt Begreb om Udligning: Forbryderen skal lære at agte det Retsgode, han har krænket, og skal fremskaffe positive Værdier, der — i størst mulig Grad — erstatter og bøder paa Manglen af det, han har tilintetgjort. Straffen skal dels fremavle Viljen hertil, dels iværksætte Skabelsen af Erstatningsværdierne. Erstatning for ødelagte eller bortfjernede Værdier og Forsorg for den dræbtes Efterladte er herefter ikke blot noget, den krænkede har et civilretligt Krav paa hos Forbryderen, men skal indgaa som Led i Statens Strafforholdsregler, skal fremskaffes ved Straffen, idet Forbryderen ved denne med hele sin Personlighed og Arbejds-kraft stilles i den ene Idés Tjeneste, at hele den ved Forbrydelsen foraarsagede Skade. Forbrydelsen kan kun overvindes ved at gøres til Udspringet for nye sædelige Værdier. — Desværre stanser Forf.s Udviklinger her. De praktiske Konsekvenser og den praktiske Gennemførelse af denne Straffopfattelse, som han stiller overfor Nutidens »negerende Tendens«, lades ganske uberørt.

I Majhæftet skriver *Sturm* (Breslau) om Strafudmaalingens videnskab. Ligesom det er Videnskaben, der har bygget Bro mellem den da opgivne lovbundne Bevisbedømmelse og en subjektiv-vilkaarlig Bevisvurdering, saaledes maa der uddannes en Videnskab om Strafudmaalingen, da denne ikke kan fæstnes i Lovparagraffer, og der paa den anden Side nødvendigvis maa skaffes et Korrektiv mod en vilkaarlig og uligeartet Praksis i Strafudmaalingen. Allerede den Omstændighed, at et og samme Moment kan betragtes som formildende eller skærpende, eftersom det ses fra et Gengældelses- eller fra et Samfundssikringssynspunkt (f. Eks. forsømt Opdragelse), maner til ved videnskabeligt Arbejde at afveje Synspunkterne og fastslaa Resultater, som Dommerne kan tilegne sig. Forf. synes at mene, at man i alle Fald i Tyskland skænker Fastsættelsen og Begrundelsen af Straffe-

kvantum langt mindre Opmærksomhed og Omhu, end forsvareligt er. Appellinstansen vil i Reglen ikke være meget tilbøjelig til at ændre den idømte Strafs Størrelse og bør vel ogsaa kun gøre det, naar der kan paavises en Fejl i Udmaalingen. Men om Fejl kan der vanskelig blive Tale, før Udmaalingshensynene er fæstnet ved en objektiv, videnskabelig Behandling. Afhandlingen gennemgaar derpaa en hel Række Udmaalingshensyn, subjektive saa vel som objektive, og søger herunder at belyse disse alsidig: naar der lægges Vægt paa Omfanget af Forbrydelsens Følger, bør Skaden ikke bedømmes absolut, men med Henblik paa den krænkede Formuesforhold; der maa tages Hensyn til, om Tabet kan erstattes, og i saa Fald, om dette kan ske og sker under den skyldiges Medvirkning. Staar et Delikt paa Grænsen mellem en grovere og en mindre grov Forbrydelseskategori, maa denne Grænsesstilling influere paa Udmaalingen, som netop kan danne den Bro mellem retlige Modsætninger, der savnes i den civilretlige Afgørelse, som i slige Tilfælde kræver et absolut enten-eller. Det samme gælder, hvor man er paa Grænsen af, hvad der overhovedet er straffbart; Forf. refererer et Tilfælde, hvor en Dommer, der nægtede en falden Ytring Karakteren af Blasfemi, men paa dette Punkt blev overstemt, derpaa voterede for en stræng Straf, uden at tage noget Hensyn til, at Strafbarheden efter hans egen Mening overhovedet var tvivlsom. Et saadant Ræsonnement er kun forstaaeligt — og efter Forf.s Mening ikke en Gang absolut rigtigt — hvor man er overstemt i Bevisspørgsmaalet. Blandt andre Udmaalingshensyn omtales, at den krænkede faktisk har tilgivet den skyldige eller selv paa sin Side skaffet sig Hævn, og — for Uagtsomhedsdeliktets Vedkommende — om den skyldige selv har lidt Skade; fremdeles Gerningsmandens Forhold for Retten, om han lyver eller aabent tilstaar. Dette skal ikke blot have Betydning for Beviset, men ogsaa for Spørgsmaalet om den strafferetlige Reaktions Omfang. Tilstaaelsen er, i alle Fald hyppig, Udtryk for Anger, og Anger betegnes af Forf. som »Selvstraf«. Fremdeles overvejes Spørgsmaalene om Vægten af en samlet Straf i Modsætning til en Række Enkeltstraffe, hvor flere Forbrydelser foreligger til samlet Paadømmelse, Spørgsmaalet om det vistnok ofte forsømte Ligelighedshensyn til medanklagede, medens der omvendt advares mod en formel »Lighed for Loven«, som paa Grund af de skyldiges forskellige sociale, økonomiske og psykiske Forhold vil kunne være

en høj Grad af Uligelighed. En langvarig Frihedsstraf betyder for en tyveaarig Pige, som derved gaar Glip af sin Ungdom og sin Udsigt til Ægteskab, noget andet og mere end for en ældre ugift Kvinde. De korte Frihedsstraffe vejer forskelligt under Hensyn til, paa hvilken Aarstid de falder, ligesom Spørgsmaalet om Fradrag paa Grund af udstaaet Varetægtsarrest bliver af særlig Betydning her. Alle de antydede Udmaalingsspørgsmaal bør behandles i Lærebøger ved den juridiske Uddannelse.

Fra det næste Hæfte maa nævnes v. Hentig's Undersøgelser paa statistisk Grundlag af den grove Kriminalitet i Preussen, en Undersøgelse, der munder ud i en Klage over, at Repressionsmidlet mod den grove Kriminalitet (særlig Tilbagefaldsforbryderne), nemlig Tugthusstraffen, tildeles med for korte Aaremaal. De preussiske Tugthuse viser sig væsentlig at befolkes af recidiverende Tyve, Bedragere og Hælere, hvoraf de fleste er mange Gange straffede. Halvdelen af de tidligere straffede havde først for mindre end et Aar siden udstaaet deres sidste Straf og praktisk bevist deres egen Uforbederlighed. Heroverfor maatte da enten kræves en Hendømmelse i Forvaringsanstalter som den engelske Camp Hill, eller, da tysk Ret ikke kender dette Sikringsmiddel, anvendes langvarige Frihedsstraffe overfor disse farlige Recidivister. Men tværtimod viser det sig, at for Aarene 1910—12 var de idømte Tugthusstraffe for over Halvdelen (55,8 pCt.) af Mændenes og for godt Trefjerdedel (75,4 pCt.) af Kvindernes Vedkommende kun 2 Aar eller derunder, medens kun henholdsvis 8,2 pCt. og 4 pCt. var idømt en højere Straffetid end 5 Aar. Og dette opvejes ikke, som man kunde tro, ved, at meget langvarige Fængselsstraffe var bragt i Anvendelse i Stedet for Tugthusstraffen; tværtimod viser der sig en betydelig Nedgang i Anvendelsen af Fængselsstraf. Det, som sker, er altsaa, at Retsanvendelsen bryder Odden af det skarpeste Vaaben mod den faste Forbryderhær ved at anvende for korte Straffetider. Dette illustrerer Forf. endnu skarpt ved at meddele følgende: I Aarene 1910—12 løslodes fra preussiske Tugthuse 6846 Mænd, der forud havde udstaaet mer end 3 Frihedsstraffe. Strafanstaltens Bedømmelseserklæring gik for 6290 af disses Vedkommende ud paa, at Tilbagefald kunde ventes med Sikkerhed. For løsladte Kvinder var de tilsvarende Tal 619 og 549. Paa over 91 pCt. af alle de løsladte Tugthusfanger, som tidligere havde udstaaet store Straffe, havde Tugthusstraffen altsaa

kun virket saaledes, at de kyndigste Bedømmere af dem sikkert ventede et Tilbagefald, hvilket efter de indvundne Erfaringer plejer at indtræffe forbavsende hurtig. —

Retsfilosofisk interesserer en Afhandling af H u r w i c z, uagtet dens Titel: »Kriterien des Strafrechts und seiner Hilfsdisciplinen« synes noget misvisende, forsaavidt som Forf. behandler Strafferettens Forhold til Psykologi, Psykiatri og Ethik, Discipliner, som det næppe gaar an at betegne som Hjælpevidenskaber for Strafferetten. Da Strafferetten begyndte at interessere sig for Forbryderens Psykologi, fik den herved et Emne fælles med Psykiatrien og Ethiken, og hermed fulgte Faren for en Sammenblanding af Synspunkter overfor de psykologiske Begreber. Derfor gælder det om at fastholde Forskellen mellem de Grundprincipper, der, betingede af de forskelligartede Formaal, er de bærende for henholdsvis Psykiatri, Ethik og Ret, og at klargøre sig, at et og samme psykologiske Fænomen kan faa ganske forskellig Betydning ud fra disse forskellige Grundprincipper. Psykiatriens Omraade maa skarpt begrænses til det sygelige, til de psykiske Fænomener, hvor det enten empirisk er godtgjort eller dog erfaringsmæssig sansynliggjort, at de sjælelige Afvigelser er Ledsagefænomener til fysiologiske Forstyrrelser i de legemlige Funktioner; Sygdom betyder jo en Forstyrrelse af Ligevægten i disse Funktioner. Det er Begrebsforvirring, naar B l e u l e r har defineret det pathologiske som »enhver Afvigelse fra Normen, som skader Individet eller Arten«; rent bortset fra det ubestemte i Udtrykket »Normen«, maa erindres, at det artsskadeliges Vurdering bringer os fra det fysiologiske ind paa det social-ethiske Omraade: Napoleon var maaske »artsskadelig«, men ikke af den Grund pathologisk. Sygdomskriteriet maa stadig holdes for Øje. Derfor har Psykiatrien ogsaa forladt Begreberne »moral insanity« og Monomani (Kleptomani, Pyromani) som psykopathologiske Tilstande. Det nægtes ikke, at slige Tilstande kan foreligge hos Individet, som er paa viselig pathologiske, f. Eks. lidende af Epilepsi eller dementia præcox; men Immoraliteten og Monomanien som saadan er ikke nok til at karakterisere den paagældende som pathologisk, idet den kan tænkes opstaaet som Følge af individuelle og sociale Forhold, der intet har med Sygdom at gøre. Ligesom Psykiatriens Grundlag saaledes er Sygdom, er paa den anden Side dens Formaal og Opgave Helbredelse af den syge, altsaa rent individualistisk, og dens rette Middel

er alt og kun alt, hvad der kan helbrede det enkelte syge Individ. Ethik og Ret har en anden Basis: de stiller begge Krav til Individet, forlanger hans Sjæleliv bragt i Overensstemmelse med sociale Normer, tilsigter ikke at hjælpe Individet, men at bringe det i Harmoni med imperative Forskrifter. Deres Stilling overfor dets psykologiske Forhold er derfor en ganske anden end Psykiatriens. Men imellem Ethik og Ret er der dog en stor og principiel Forskel: For Ethiken er Sindelaget det afgørende, hele Vægten ligger paa den indre Overensstemmelse med de ethiske Krav, og de ydre Handlinger har kun Betydning som Kriterier herfor. For Retten er det omvendt, dens Opgave er Hævdelsen af de ydre Forholds Integritet; handler Individet retmæssig — for en Række Omraaders Vedkommende nedsættes Kravet endog dertil, at Individet skal undlade at begaa retsstridige Handlinger — er dets indre, psykiske Forhold, Bevæggrunde og Ønsker uden retlig Interesse og fritagne for Rettens Kontrol. Allerede af denne Grund er det urigtigt at betegne eller tildanne Retten som en Samfundsethik. — Forf.s Udviklinger rummer vel ikke noget egentlig nyt eller hidtil ikke fremført, men en Fordybelse i dem er gavnlig for Forstaaelsen af den Gnidning, der altid har været og i nogen Grad maa være mellem Psykiateren og Kriminalisten, for Hævdelsen af den rette Grænse for de Sikkerhedsforanstaltninger, som Samfundets tvingende Magt (ø: Retten) har Føje til at give Strafkarakteren overfor asociale Individuer, og endelig for Forstaaelsen af den straffende Retshaandhævelses ydre og praktiske Formaal: Samfundets Sikring imod retsstridig Handlen eller Undladen.

I et større Arbejde i Julihæftet: »Strafen und sichernde Massnahmen« fastslaar H o b e r g (Posen) den absolutte og principielle Forskel mellem disse to Arter af Statens Magtmidler overfor Forbrydelsen. Man betragter Straf som Gengældelse, ikke blot efter Straffens Væsen, men ogsaa efter dens Formaal, som netop er at øve Gengæld og derved tilfredsstille den menneskelige Retfærdighedssans og hævde Retsordenens Autoritet, og af dette Udgangspunkt — og kun af dette — følger, at Straffen nødvendigvis er og skal være et Onde, en Lidelse, der bevidst tilføjes Forbryderen. Straffen er betinget af den forbryderske Gerning og tilmaales i Forhold til denne, hvis objektive Beskaffenhed derfor bliver afgørende for Straffens Størrelse. Heldigvis er det saaledes, at Straffemidlerne tillige er egnede til at forbedre den skyl-

dige og sikre Samfundet mod hans og andres forbryderske Tendenser; men dette, at Gengældelsesstraffen tillige er et virksomt Kampmiddel mod Kriminaliteten, forrykker ikke Straffens Formaal, Idé og Princip som den retfærdige Gengældelse. Ganske anderledes staar Sagen ved Sikkerhedsforanstaltningerne: de tilstræber ikke Tilfredsstillelsen af ethiske Krav, men det rent praktiske Formaal at sikre Samfundet. De rummer ingen Misbilligelse overfor en skyldig, de tilsigter ikke at paaføre Lidelser eller Onder, men kun at behandle eller uskadeliggøre. Hyppig vil disse Foranstaltninger ganske vist føles som Lidelse, som straffignende; men dette er ikke noget tilstræbt, men tværtimod noget, Samfundet i størst mulig Grad skal søge at undgaa, og hvor dette ikke kan ske, maa Lidelsen opfattes i Lighed med den syges Smerte ved en Operation. Der er her Rum for den størst mulige Skaansel og Medlidenhed, medens slikt bør være udelukket ved Indretning af Straffuldbyrdelsen. For disse Foranstaltninger er dernæst det afgørende Farlighedsgraden, ikke den ydre, objektive Beskaffenhed af den Handling, hvori denne har givet sig Udtryk, og som her kun faar Betydning som Symptom for Farlighed. Som Følge af denne absolutte Forskel er det utilstedeligt at give Sikkerhedsforanstaltningerne Navn af Straf, eller at benytte dem alternativt med Straf. Heri gores kun den Modifikation, at der kan foreligge Undtagelsestilfælde, hvor man, uagtet Betingelserne for baade at straffe og at anvende Sikkerhedsforanstaltninger foreligger, kan være befojet til at se bort fra Strafformaalet — Gengældelsen — og nøjes med de sidstnævnte (saaledes hyppig ved Forbrydelser af ganske unge Personer, overfor hvem Tvangsopdragelse er hjemlet ved Lov). Iøvrigt gælder det om at finde den rette Kombination af begge Dele. Aldeles forkasteligt er det at skabe et Blandingsbegreb, »Sikkerhedsstraf«, da dette fører til, at Straffens sande Formaal og Væsen derved tilsløres, og at man taber af Syne den præventive Virkning overfor Tredjemand, som kun Truslen om et virkeligt Straf o n d e kan frembringe.

Efter disse Udviklinger gennemgaaer Forf. derpaa kritisk Forarbejderne til den kommende tyske Straffelovbog: Vor-entwurf (V. E.), Gegenentwurf (G. E.) og Strafferetskommissionens Betænkning, og undersøger, i hvilket Omfang de rette Linjer i Forholdet mellem Straf og Sikkerhedsforanstaltninger er iagttagne, hvorhos der ogsaa i andre Henseen-

der knyttes læseværdige kritiske Bemærkninger til Forslagene. Emnernes almengyldige Natur giver Forf.s Bemærkninger Interesse ogsaa for skandinaviske Læsere. Med Hensyn til Frihedsstraffene bemærkes, at V. E. vil afskaffe Fæstningsarrest og kvalificeret Arrest, saa at der kun bliver de 3 Frihedsstraffe, Tugthus, Fængsel og Arrest, dog at der kan gives de to førstnævnte Strafarter en skærpet Form, medens Kommissionen vil erstatte Fæstningsarrest som Straf for »ærlige« Forbrydelser med »Einschliesung« af Varighed fra 1 Dag til 15 Aar. G. E. har foreslaaet 2 Aar som Maksimum for Fængsel og Minimum for Tugthus, men Kommissionen har med Rette fastholdt Nødvendigheden af, at disse to Strafarters Rammer gaar over i hinanden. Udkastene har fastsat Frihedsstraffens Minimum til henholdsvis 1 og 3 Dage, medens Forf. hævder, at skal Frihedsberøvelsen have Karakter af Straf, maa den være mindst 14 Dage; Bødestraften maa da bruges i Stedet for Frihedsstraffe af en kortere Varighed end dette Minimum. De førnævnte Skærpelser af Tugthus- og Fængselsstraf er ikke Særstraffe for Disciplinærforseelser under Udstaaelsen, men bestaar i Kostindskrænkning og haardt Natteleje i indtil 4 Uger ad Gangen, og fastsættes ved Dommen under Hensyn til Forbrydelsens særlig raa og ondartede Natur eller Gerningsmandens Forstraffe. Forf. bifalder denne Skærpelse under en Henvisning til den offentlige Menings Krav, der dog synes at nærme sig til at være en noget farlig Koncession til denne og i Virkeligheden — trods Forf.s ivrige Protest herimod — konsekvent kunde føre til en Indførelse af Pryglestraf. Ganske ensidig klager Forf. over, at V. E. ikke tillader Anvendelsen af Enkeltcelle udover 3 Aar uden Fangens Indvilgelse, idet han kun fæster Blikket paa den Side af Sagen, at Fangen saaledes maa slippes ind mellem de andre paa en Tid, da man endnu maa vente en skadelig Indflydelse paa disse fra hans Side, medens Forf. ikke tager Hensynet til Fangens sjælelige og legemlige Sundhedsforringelse ved Enkeltcellestraften i Betragtning. Med Rette peges der paa, at Sondringen mellem Fængsels- og Arreststraffen ikke er tilstrækkelig, naar disse Straffe udstaas i samme Anstalter, om end i forskellige Afdelinger, fordi nemlig Folk altid i deres Bedømmelse af en Persons kriminelle Fortid vil lægge Vægten paa, hvor han har »siddet«, ikke paa, hvad Navn Straffen havde. — Hvad Bødestraften angaar, bestemmer Udkastene, at den skal tilpasses efter den skyldiges Formuesforhold;

Tanken om at fiksure Boderne til bestemte Multipla af Dagsindtægten eller Qvota af Formuen strander paa praktiske Vanskeligheder, og Udmaalingen maa derfor overlades til Dommerskønnet, der bygger paa en almindelig Vurdering af den skyldiges økonomiske Forhold. V. E. hæver Minimum fra 3 til 5 Mark, men de to senere Forslag gaar tilbage til 3. Der foreslaas Ratebetaling og Betalingsfrister; den Svækkelse af Straffens Tyngde, som unægtelig ligger heri, opvejes ved den opdragende Virkning af den foreslaaede Ordning. I Forbigaaende bemærkes blot, at dette, saa rigtigt som det er, kommer lidt i Uoverensstemmelse med Forf.s egne Udgangspunkter om Straffens rene Gengældelsesformaal, der udelukker Skaansel ved Straffens Fuldbgyrdelse. Kan Bøden ikke skaffes betalt, skal Beløbet efter begge Udkast i videst mulige Omfang søges aftjent ved frit Arbejde. Glipper dette, maa Aftjeningen under ingen Omstændigheder ske ved Tvangsarbejde i Arbejds huset, hvilket vilde betyde et skærpende Plus til Bødestrafpen, men denne maa da forvandles til en sekundær Frihedsstraf. — Ved Forbrydelser, der udspringer af Vindesyge, har V. E. indført Pengestrafpen ved Siden af Frihedsstraffen for at fratage den skyldige Forbrydelsens Udbytte; Udkastets Maximum, 10,000 Mark, er af de to senere Forslag forhøjet til 50,000 Mark. — Alle 3 Udkast foreslaar en legal Æresoprejsning, Rehabilitation, der indtræder ved 3 — for Fængselsstraffens Vedkommende dog kun 2 — Aars ulastelig Vandel efter Straffens Udtaaelse eller Eftergivelse, naar der er godtgjort Bestræbelser for at oprette den tilføjede Skade. En Form for Rehabilitation bestaar i, at Straffedommen udstryges i Strafferegistret; dette er ogsaa betinget af længere Tids god Vandel og er udelukket for Tugthusstraffe og Straffe af Fængsel og Arrest i over 1 Aar. Endelig hilser Forf. Indførelsen af betingede Straffedomme Velkommen.

Ikke fuldt saa velvillig betragter Forf. Forslagenes Bestemmelser om Sikkerhedsforanstaltninger, idet han her jævnlign finder Brud paa de rene og rigtige Synspunkter. Først omtales Arbejds huset. Efter den gældende tyske Ret kan Løsgængere, Bettlere, løsaftige Kvinder m. fl. efter udtaaet Straf henvises til Politimyndigheden, som derved faar Beføjelse til at anbringe den paagældende indtil 2 Aar i Arbejds hus eller anvende ham til almennyttigt Arbejde. Rigsretten anser denne Forholdsregel for Straf, medens den rettelign synes at savne Strafkarakteren, og efter V. E. fremtræ-

der den klart som en Sikkerhedsforanstaltning, der nu udvides til ogsaa at kunne faa Anvendelse ved Domfældelse for Tyveri og Bedrageri — ganske vilkaarlig derimod ikke Hæleri —, naar det skønnes nødvendigt for at kurere den domte for Arbejdsskyhed og løsagtigt Levned. Naar Udkastet endog yderligere medtager Domfældelser for grovt Kobleri, Alfonseri og Kvindehandel, anser Forf. dette for uheldigt, da slige grove Forbryderes Plads er i Tugthuset, ikke i Arbejdshuset, der bør være forbeholdt »den lille Kriminalitet«, og dette Standpunkt indtages da ogsaa af G. E. Kommissionsforslaget vil indrette Arbejdshuset med 3 Afdelinger, henholdsvis for Berigelsesforbrydere, for Alfonser og for Bellere, Løsgangere o. l. Efter Forf.s Mening burde Adgangen til at hensætte i Arbejdshus staa aaben ved alle Forbrydelser, som ikke medfører Tugthusstraf, naar det maa anlages, at Forbrydelsen er udsprungen af Arbejdsskyhed eller »Liederlichkeit«. Udkastene har indført den væsentlige Forbedring, at det ikke overlades Politiet at træffe Afgørelsen, men at Dommeren selv skal dekretere Hensættelsen i Arbejdshus. Uheldigt er det derimod, naar V. E. som Betingelse kræver, at den skyldige skal have paadraget sig en Straf af mindst 4 Uger Fængsel eller Arrest; i Virkeligheden kan den forhuttede Tilstand, som Arbejdshuset skal raade Bod paa, ligesaa godt foreligge hos en Person, der — om man saa maa sige — kun har robet den ved en ringe Forseelse, der kun paadrager faa Dages Frihedsstraf. Brøden er jo her kun Symptom paa den farlige Tilstand, og dens Størrelse burde derfor ikke være afgørende. Uagtet Motiverne til V. E. selv betoner Arbejdshusets ikke-straflige Natur, der principielt udelukker, at denne Foranstaltning kan træde i Stedet for egentlig Straf, gør Udkastet et positivt Brud paa denne rigtige Grundbetragtning ved at fastsætte, at Anbringelse i Arbejdshus kan træde i Stedet for en Fængsels- eller Arreststraf af indtil 3 Maaneder. Motiveringen, nemlig, at den korte Straf i visse Tilfælde viser sig paa Forhaand unyttig og spildt, er ikke holdbar, naar man i Stedet for anvender noget, som ikke er Straf, og derved undlader at bringe den paakrævede Gengældelse til Udførelse; sligt bør, som før omtalt, kun kunne ske i sjældne Undtagelsestilfælde (overfor de ganske unge), ikke i et saadant almindeligt Omfang, som denne Bestemmelse i V. E. aabner Udsigt til. Udkastet fastsætter Maksimumstiden i Arbejdshuset til 3 Aar, medens Forf. foreslaar, som i Bel-

gien, 7 Aar. Et Maksimum bør der være, da Tanken jo er Forbedring, ikke Forvaring af uforbederlige. — Af Forholdsreglerne overfor den alkoholbetingede Kriminalitet hjemler Udkastene Værtshusforbud i Tilfælde, hvor den straffbare Handling maa føres tilbage til Drukkenskab i Gerningsøjeblikket; G. E. tillader Forbudet ogsaa, naar den paagældende frifindes paa Grund af Rusens Højde, medens Kommissionen kræver som yderligere Betingelser, at Rusen er selvforskyldt, og at Gerningsmanden ogsaa paa anden Maade har vist Tilbøjelighed til Ekscesser i beruset Tilstand. Paa Grund af de praktiske Vanskeligheder ved Forbudets Gennemførelse ønsker Forf. iøvrigt denne Forholdsregel strøget. Betydningsfulde er Forslagene om Forholdsregler overfor de domte, som lider af Drikkesyge. Efter V. E. kan Retten, naar en Person, hos hvem Drikkesyge er konstateret, idømmes Fængsel eller Arrest i mindst 2 Uger, samtidig forordne hans Anbringelse i en Drankerhelbredelsesanstalt, indtil han er helbredet, dog højst for 2 Aar. Ogsaa her maa det misbilliges, at Foranstaltningen har faaet et Præg af Bistraf ved at være betinget af et Delikt, der medfører et bestemt Straffekvantum, i Stedet for udelukkende at gores afhængig af Farligheden. Dette bliver saa meget mere disharmonisk, som Hendømmelse i Anstalt dog tillige kan ske, selv om den paagældende frifindes paa Grund af Bevidstløshed som Følge af selvforskyldt Drukkenskab. Det kan omtvistes, om Udkastet gør Ret i at afskære Hendømmelsen til Drankeranstalt, naar Tugthusstraf idømmes, i Tillid til, at denne Strafs Udstaaelse eo ipso vil virke afvænnende. — Det oftere angrebne Polititilsyn, som den domte efter tysk Ret kan underkastes i indtil 5 Aar efter Strafudstaaelsen, og som navnlig ytrer sig i Indskrænkninger i Friheden til at vælge Opholdssted, er til Forf.s Beklagelse under Navn af Opholdsindskrænkning bevaret i V. E., hvorefter Afgørelsen heraf stadig ligger i Politiets Haand; Kommissionen vil dog bøde paa Ulæmperne derved gennem Bestemmelser om, at man saa vidt mulig skal undgaa Udvisning fra Forsørgelseskommunen og fra Steder, hvor den domte har paaviselig god Udsigt til at skaffe sig Underhold. G. E. vil derimod helt ophæve Polititilsynet. — Overfor de sindssyge hjemler V. E. Hendømmelse i Forvaring i en offentlig Helbredelses- eller Plejeanstalt, naar der objektivt foreligger en Forbrydelse, Gerningsmanden frifindes eller fritages for Retsforfølgning paa Grund af Utilregnelighed

eller idømmes mildere Straf paa Grund af formindsket Tilregnelighed, og Fare for den offentlige Sikkerhed foreligger. Forf. finder det rystende, at en saadan Sikkerhedsforanstaltning ikke kan træffes overfor den farlige sindssyge, der frifindes af Mangel paa Bevis. Det er dog ikke let at se, hvorledes en Straffesag, der erklærer den sigtede for ikke overbevist om at have begaaet den Handling, der skulde være Symptom paa Farligheden, skulde kunne føre til en Indespærring for Farlighed! Hertil maatte der naas ad andre Veje end de straffeprocessuelle. Efter Dommens Afsigelse er det Politimyndighedens Pligt at sørge for Anbringelsen i Anstalt, hvor den syge skal forblive, indtil Helbredelse er naaet, og i Tilfælde af Uhelbredelighed, indtil han ikke mere er farlig, dog med Adgang til retslig Prøvelse af Nødvendigheden, hvis Forvaringen skal udstrækkes længere end 2 Aar. For de mindre tilregneliges Vedkommende indtræder Anstaltsanbringelsen efter Straffens Udtaaelse. I Undtagelsestilfælde, hvor Straffen er ringe, Tilregnelighedsmanglen betydelig, og Tilstanden sikkert udsat for Forværrelse ved Straffuldbyrdelsen, vil det kunne forsvares at opgive Straffekravet og nøjes med Sikkerhedsforanstaltningen. — V. E. hæver den kriminelle Lavalder til 14 Aar, stryger den nu gældende særlige Fordring om den unges Indsigt i Handlingens Strafbarhed, og indfører Anbringelse i Opdragelsesanstalt enten ved Siden af eller i Stedet for Frihedsstraf. Som tidligere berørt, vil det netop overfor de ganske unge jævnlig være forsvarligt at lade Sikkerhedsforanstaltningen erstatte Straf. Dette maa dog betragtes som en — om end ret bred — Undtagelse fra Hovedreglen, der ogsaa overfor de unge maa være Gengældelsestankens Opfyldelse. Man tænke f. Eks. paa de 16—18aarige »Bøller« i en Storby. Efter den nu gældende Ret kan Opdragelsesforanstaltningen kun benyttes, naar den unge frifindes paa Grund af manglende Indsigt; paa dette Punkt bringer Udkastet altsaa et vigtigt Fremskridt. — For Personer, der driver Utugterhverv, kan, i Stedet for Anbringelse i Arbejdshus, Hensættelse i en Forbedrings- eller Opdragelsesanstalt bringes i Anvendelse. — Forslagene angaaende de erhvervs- og vane-mæssige Forbrydere er afvigende i de forskellige Udkast: V. E. bestemmer, at en saadan, naar han begaar en ny Forbrydelse, straffes med Tugthus ikke under 5 Aar, og hvis han begaar en »Vergehen«, straffes med Tugthus fra 2 til 10 Aar, samt at Forvaringen sker i særlige, udelukkende

for disse Forbrydere bestemte Anstalter, hvor Enkeltecelle-reglerne ikke finder Anvendelse. Udkastet skaber her bevidst en Blandingsform, der paa én Gang skal være Straf og Sikkerhedsforanstaltning, og fornægter saaledes paa dette Punkt den principielle Forskel herimellem. Dette fører til et uheldigt Resultat: for strængt som Straf (Gengældelse), for svagt som Sikringsmiddel, nemlig paa Grund af den forud givne Tidsbegrænsning. I Erkendelse heraf følger G. E. og Kommissionsforslaget det østrigske Straffelovforslags Regel: Sikkerhedsforvaring uden forud fastsat Tidsbegrænsning og indtrædende efter den forskyldte Strafs Udstaaelse. Som Kauteler til Værn for den domte bestemmes, at hvis Forvaringen skal strækkes udover de 3 første Aar, maa der indhentes Retskendelse i saa Henseende, samt at Fanger, der opfører sig godt, kan blive betingelsesvis løsladt.

H a c k e r (Pressburg) gennemgaar det ifjor udarbejdede ungarske Udkast til en Lov om Behandling af uforbederlige Forbrydere, hvorved erindres, at der alt samme Aar i Ungarn er vedtaget en Lov om almenfarlige arbejdssky Personer. Udkastet bestemmer, at den, som 3 Gange har udstaaet Straf af Tugthusarbejde eller Fængsel (Kerker), og som inden Udlobet af 3 Aar fra den sidste Strafs Udstaaelse atter begaar en Handling, der medfører saadan Straf, skal ved Dommen, foruden at ikendes Straffen, dommes til Indsættelse i »skærpet Arbejdshus«. Sikkerhedsinterneringen indtræder saaledes først efter Udstaaelsen af den forskyldte Straf. Domstolen kan dog undlade at idømme Internering, hvis det under Forfølgningen konstateres, at den Sigtede ikke begaar Forbrydelserne vanemæssig og professionelt, og hvis det med Rette kan forudsættes om ham, at han efter Udstaaelsen af selve Straffen ikke mere er truende for den offentlige Sikkerhed; men en saadan Fritagelse kræver en særlig Begrundelse i Dommen. Skulde der i et saadant Tilfælde under Strafuldstaaelsen opstaa Formodning om, at denne gunstige Dom om den skyldiges fremtidige Færd er urigtig, kan Retten paa Begæring af Anklagemyndigheden efter anstillede Undersøgelser, men uden nogen ny offentlig Retsforhandling, bestemme Interneringen. Denne er stedse paa ubestemt Tid, dog med et Minimum af 3 og et Maksimum af 10 Aar. Ved hvert Arbejdshus indrettes en Tilsynsmyndighed, hvis Medlemmer — mindst 5 og højst 10 — hentes blandt Dommere, Anklagemyndigheder, Politi, An-

staltspersonalet og andre egnede Kredse. Dette Tilsynsorgan har Pligt til betingelsesvis at løslade den internerede, naar han har tilbragt Minimumstiden i Anstalten og vist Flid og god Opførsel, og der er grundet Haab om, at han ikke i Fremtiden vil være farlig for den offentlige Sikkerhed. Efter 10 Aars Forløb skal Løsladelse ubetinget ske. Den betinget løsladte faar af Tilsynet anvist et bestemt Opholdssted, hvor han skal forblive, og Politiet kontrollerer og indberetter om hans Livsførelse. Har han i 2 Aar opfyldt Betingelserne, er Løsladelsen definitiv; i modsat Fald kan han atter ind-sættes i Anstalten for paany at blive der mindst 3 og højst 10 Aar, uden at der herved tages Hensyn til den Tid, han allerede har været i Arbejdshuset eller levet i betinget Frihed. Den, som er dømt til at interneres efter Straffudstaaelsen, kan ikke under denne opnaa betinget Benaadning.

Verdenskrigen virker ogsaa lammende paa de videnskabelige Tidsskrifters Virksomhed. Der er dog nu fremkommet et Dobbelthæfte af »Monatsschrift« for August-September. Heri undersøger S t u r m Skyldbegreberne. Han anker over, at Undersøgelserne paa dette Omraade plejer at holde sig til Forsætslæren, at lade Prøvelsen af Forsætsbegrebet blive Hovedsagen og bestemme Uagtsomhedsbegrebet negativt som den Skyld, der ikke er Forsæt, uden at undergive det selv og dets Forudsætninger en virkelig indgaaende Undersøgelse. Han paaviser, at den bevidste Uagtsomhed som konkret psykisk Fænomen ligner Forsæt og skiller sig fra den ubevidste Uagtsomhed derved, at den handlendes Blik har været aabent for, hvad der kunde ske. Men som S k y l d former er disse Tilstande ikke udtømmende klarlagte blot ved konkrete sjælelige Tilstandes Analyse. I Skyldbegrebet indbefattes den abstrakte, ethiske Døm om den handlendes Sjæleliv, og paa dette Punkt kommer Grupperingen netop til at stille sig modsat: i Forsæts-tilfældene dadler vi, at den handlende har forestillet sig, været klar paa Udfaldet under Henblik paa det, han tilstræber; men ved Uagtsomhed gælder Dadlen netop det modsatte, enten at han slet ikke har forestillet sig Faren (ubevidst Uagtsomhed), eller at han ikke har forestillet sig den ham bevidste Faremulighed som en konkret Fare, saaledes som han kunde og burde, men vist Faretanken fra sig (bevidst Uagtsomhed). Er saaledes ved en ren psykisk Analyse Forsæt og bevidst Uagtsomhed tilsyneladende nærbeslægtede

gennem det fælles: Blikket for Faremuligheden, skiller de sig skyldmæssig skarpt fra hinanden, idet Forsættet netop begrundes ved den Klarhed over Faren, som man dadler Uagtsomheden for ikke at have fremkaldt for den handlende, hvorved Vildfarelsen angaaende den konkrete Fare er fremkommen. Og Vildfarelsen knytter den bevidste og den ubevidste Uagtsomhed sammen til en Fællesform af Skylden. Forestillingselementet begrunder Forsæt, naar Viljen bliver Resultat af det, men Uagtsomhed, naar Vildfarelse i Forhold til den objektive Virkelighed bliver Resultatet. Den forsættelige Skyld foreligger, fordi den handlende forestiller sig Følgen, den bevidst uagtsomme foreligger, uagtet den handlende har forestillet sig den (men ikke som konkret Fare, hvad han burde), den ubevidst uagtsomme, fordi han ikke har forestillet sig Følgen. Forskellen mellem Skyldformerne beror ikke paa Forskelligheden i Sjælstilstandene, men paa den forskellige ethiske Dom over disse og deres Forhold til Viljesakterne. —

Psykiateren Reiss (Tübingen) har undersøgt 131 grove Forbrydere, der udgjorde omtrent Tredjedelen af Belæget i Tugthuset i Ludwigsburg, og gjort Rede for sine Resultater i Afhandlingen »Über verminderte Zurechnungsfähigkeit von Schwerverbrecher«. Anledningen hertil er Bestemmelsen i »Vorentwurf« om formindsket Tilregnelighed og om Anbringelse af dem, der dommes som mindre tilregnelige, i særskilte Anstalter eller Afdelinger. Forf. gik til sine Undersøgelser i den sikre Tro, at deres Resultat vilde blive et Materiale, der talte for en saadan Lovbestemmelses Indførelse; men Udfaldet har nodet ham til at ændre Anskuelse. Af de 131 var der 43, som kun frembød ethiske Defekter, og derfor maa betegnes som »normale« og fuldt tilregnelige. Resten, 88, frembød alle pathologiske Træk; men kun hos 36 af dem var disse af en saadan Art og Grad, at de paagældende vilde gaa ind under Udkastets Begreb om formindsket Tilregnelighed, medens de 52 kun kunde betegnes som pathologisk anlagte, men fuldt tilregnelige i Lovens Forstand. Men nu viser det sig, at indenfor begge Grupper af pathologiske Individuer har nogenlunde de samme Procentantal henholdsvis udstaaet Straffen uden Ulæmpe for dem selv eller Anstalten, vist sig vanskelige at behandle eller lidt psykisk ved Udstaaelsen. I begge Grupper har Alkoholisterne, de svagt begavede og de abnorme Karakterer gennemgaaende klaret sig og ikke forvoldt væsentlige Vanskeligheder, me-

dens de epileptiforme og de eksplosivt-irritable Naturer rekrutterede de vanskelige Parti. Og netop af disse Naturer fandtes der en stor Mængde blandt de pathologisk anlagte, der ikke kunde betegnes som mindre tilregnelige. Men herefter bliver Nyttens af »Vorentwurfs« Bestemmelse illusorisk, i alle Fald for den af Forf. undersøgte Gruppe: de grove Forbrydere. Ved at skille de mindre tilregnelige ud og henvide dem til særskilte Anstalter opnaar man ikke at skabe den tilsigtede Ro og Fred for de »normales« Straffuldbyrdelse, da der blandt disse bliver tilbage i de almindelige Anstalter en Mængde Individuer med pathologiske Træk, der volder Besvær og selv daarlig taaler Straffen; og blandt dem, der som mindre tilregnelige anbringes paa de særlige Anstalter, vil der omvendt findes et stort Antal, der vilde kunne underkastes den almindelige Straffuldbyrdelse paa de sædvanlige Anstalter uden Ulempe for disse eller for sig selv. En særskilt Straffuldbyrdelse for de mindre tilregnelige er derfor upraktisk. Herefter bliver der for disse Individuer efter de foreliggende Forslag kun den Forskel tilbage, at deres Straffetid bliver kortere end de fuldt tilregneliges, og at der paa dem kan anvendes Fængsel i Stedet for Tugthus. Dette sidste vilde Forf. anse for uheldigt, bl. a. af disciplinære Hensyn, og den kortere Straffetid er ikke nogen Gevinst af stor Betydning. Og set fra Samfundssikringssynspunktet fyldestgør Indførelsen af Begrebet »formindsket Tilregnelighed« endnu mindre. De vanemæssige og professionelle Forbrydere, som volder Besvær ved Straffuldbyrdelsen, vil kun for en forholdsvis ringe Brøkdels Vedkommende rammes af Bestemmelsen om de mindre tilregnelige, medens Flertallet uforandret maa undergives den normale Straffuldbyrdelse. Her gælder det da om at benytte de paatænkte nye Bestemmelser om »Sicherungshaft« efter Straffens Udtaaelse for at værne Samfundet mod disse asociale Individuer. Forf.s Udviklinger konkluderer saaledes i, at i hvert Fald for de grove Forbryderes Vedkommende vil Indførelsen af de paalænkede Bestemmelser om formindsket Tilregnelighed ikke betyde noget Fremskridt, hverken for Straffuldbyrdelsen eller for Samfundets Sikring.

O. Haack.